

ZADOVOLJSTVO PREBIVALCEV Z ZAGOTAVLJANJEM VARNOSTI V RAZLIČNO URBANIZIRANIH LOKALNIH SKUPNOSTIH

KAJA PRISLAN IN BRANKO LOBNIKAR

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija.

E-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si, branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

Povzetek Za doseganje čim večje učinkovitosti morajo biti pristopi k zagotavljanju varnosti prilagojeni varnostnim potrebam lokalnih skupnosti in pričakovanjem prebivalcev. V prispevku predstavljamo ugotovitve raziskave med prebivalci Slovenije ($n = 1.062$) o njihovem zadovoljstvu z zagotavljanjem varnosti in občutkom varnosti v kraju bivanja. Ugotavljali smo, koliko so prebivalci zadovoljni z varnostjo in različnimi deležniki, ki v lokalnem okolju zagotavljajo varnostne storitve, ter ali obstajajo razlike v tovrstnih zaznavah med prebivalci iz različnih lokalnih skupnosti, glede na stopnjo urbanizacije. Rezultati so pokazali, da so glede zagotavljanja varnosti anketiranci najbolj zadovoljni z delom policije, manj pa z delom redarjev in občine. Najmanj so z institucijami za zagotavljanje varnosti zadovoljni v ruralnih delih Slovenije, medtem ko razlik med strnjanimi vasmi, trgi in mesti nismo ugotovili. Velika večina anketiranih se počuti zelo varno, se pa varneje kot anketiranci iz večstanovanjskih stavb počutijo anketiranci, ki stanujejo v individualnih hišah.

Ključne besede:

policija,
lokalne
skupnosti,
občutek
varnosti,
zadovoljstvo,
Slovenija.

RESIDENTS' SATISFACTION WITH THE PROVISION OF SAFETY AND SECURITY IN DIFFERENTLY URBANISED LOCAL COMMUNITIES

KAJA PRISLAN & BRANKO LOBNIKAR

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia.
E-mail: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si, branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si

Abstract To be as effective as possible, approaches to the provision of safety and security must be tailored to the needs of local communities and residents' expectations. The paper presents findings of a survey on Slovenian residents' (n = 1,062) satisfaction with the provision of security and their feelings of safety in the local environment. The research aimed to determine how satisfied are residents with safety in general and security institutions in their local communities and whether there are any differences in these perceptions between residents from different local communities in terms of their degree of urbanisation. The results showed that regarding the provision of security, respondents are most satisfied with the work of police and less with the wardens and the local municipality government. Respondents are the least satisfied with security institutions in rural parts of Slovenia. At the same time, we did not find any significant differences between residents' satisfaction with security institutions in more urbanised parts of the country. Most respondents feel very safe, but residents living in individual houses feel safer than respondents from multi-apartment buildings.

Keywords:

police,
local
communities,
feelings of
safety and
security,
satisfaction,
Slovenia.

1 Uvod

Zaznavanje varnosti in javno mnenje o varnostnih organizacijah sta pomembna dejavnika legitimnosti policijske dejavnosti v sodobnih demokratičnih družbah. S tega vidika so zadovoljstvo z delom varnostnih organizacij in dejavniki, ki vplivajo na to zadovoljstvo, pogosto raziskovalna tema študij, še posebej pri proučevanju zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih, kjer se prebivalci dnevno soočajo z varnostnimi problemi in izzivi. V lokalnem okolju imajo ljudje tudi najpogosteje stike z različnimi deležniki zagotavljanja varnostnih storitev, kar pomembno vpliva na zaznavo njihove uspešnosti in zaupanja vanje (Jackson, Bradford, Hohl in Farral, 2009; Stanko in Bradford, 2009; Tyler in Huo, 2002). To pa je nadalje tesno povezano z zaznano legitimnostjo, ki posledično vpliva na zadovoljstvo ljudi z varnostnimi institucijami (Hinds in Murphy, 2007; Mazerolle, Bennett, Davis, Sargenat in Manning, 2013) in prispeva k učinkovitejšemu delu ter uveljavljanju zakonodaje (Sunshine in Tyler, 2003). Zaznana legitimnost in s tem povezano zaupanje v policijo (Rosenbaum, Schuck, Costellao, Hawkins in Ring, 2005) prispevata tudi k večji pripravljenosti ljudi za spoštovanje policije in njihovo aktivno sodelovanje pri reševanju varnostnih problemov (Tankebe, 2013).

Na tovrstne zaznave vplivajo raznoteri dejavniki, med drugim tudi značilnosti okolja oz. lokalnih skupnosti, v katerih živijo ljudje, in zaskrbljenost zaradi kriminalitete. Tisti, ki na primer živijo v kohezivnih skupnostih, za katere je značilna visoka stopnja povezanosti, solidarnosti in medsebojnega sodelovanja, kažejo večje zaupanje v delo policije (Jackson in Sunshine, 2007). Raziskave prav tako ugotavljajo, da je zaupanje v policijo bistveno nižje v skupnostih, za katere je značilen večji strah pred kriminaliteto (Jackson et al., 2009; Stanko in Bradford, 2009).

V zadnjih letih se med raziskovalci krepi interes za proučevanje zadovoljstva z varnostnimi storitvami v ruralnih okoljih, ker je to področje v primerjavi z urbaniziranimi okolji precej manj raziskano. Med urbanimi in ruralnimi okolji namreč obstajajo precejšnje razlike z vidika sociodemografskih, okoljskih in varnostnih vidikov. Za ruralne skupnosti, ki so pogosto zaznamovane s slabšimi socialnimi razmerami, je sicer značilna nižja stopnja kriminalitete, vendar je treba upoštevati, da je v tovrstnih okoljih kriminaliteta manj dokumentirana, študije pa kažejo, da se povečuje strah pred kriminaliteto in pojavljajo specifične vrste

kriminalitete. Obenem je v ruralnih skupnostih značilna tudi nižja stopnja odzivnosti in dosegljivosti policije (Mawby, 2004; Mawby in Yarwood, 2016).

Raziskovanje zadovoljstva prebivalcev z delom policije, stopnje zaupanja in zaznane legitimnosti v povezavi z značilnostmi lokalnih skupnosti je razvito tudi v slovenskem prostoru. Pretekle raziskave kažejo, da so prebivalci večinoma zadovoljni z delom policije pri preprečevanju kriminalitete in da se to zadovoljstvo čez leta izboljšuje (Lobnikar in Prislan, 2018). Na njihovo pripravljenost sodelovati s policijo pa med drugim vplivajo stališča glede preteklih odnosov in okolje bivanja (Meško, Pirnat, Erčulj in Hacin, 2019). Prebivalci, ki zaznavajo manj nereda in kriminalitete v soseskah, kjer živijo, imajo tudi boljše mnenje o učinkovitosti in postopkovni pravičnosti policije (Meško in Pirnat, 2017). Prav tako imajo prebivalci različno urbaniziranih občin drugačna pričakovanja glede zagotavljanja varnosti in izražajo različne varnostne potrebe, kar nakazuje na potrebo po oblikovanju prilagojenih občinskih programov varnosti (Prislan in Lobnikar, 2017). V ruralnih skupnostih je med prebivalci zaznana nižja stopnja kriminalitete, prav tako prebivalci poročajo o nižjem strahu pred kriminaliteto (Meško et al., 2020).

Med pomembne trende, ki jih je treba upoštevati pri proučevanju zadovoljstva ljudi z zagotavljanjem varnosti, sodi tudi pluralizacija policijske dejavnosti – vključevanje različnih državnih in nedržavnih deležnikov v procese zagotavljanja varnosti. Pluralizacija institucij, ki izvajajo varnostne storitve, je močno spremenila način dojemanja policije in policijske dejavnosti tudi v Sloveniji (Lobnikar, Modic in Sotlar, 2019). So pa dosedanje raziskave pokazale, da so prebivalci relativno nenaklonjeni pluralizaciji in privatizaciji policijske dejavnosti (Prislan in Lobnikar, 2017) in bolj podpirajo tradicionalne pristope v skupnost usmerjenega policijskega dela (Prislan in Lobnikar, 2019), kjer je večina varnostnih storitev še vedno vezana na delo državne policije. Zato ne preseneča, da imajo prebivalci Slovenije pri zagotavljanju varnosti največ pričakovanj do policije in gasilcev, slabše pa ocenjujejo na primer redarje in varnostnike zasebnovarnostnih podjetij. Ob upoštevanju, da imajo prebivalci z določenimi deležniki več stikov (npr. policija, varnostniki, občinski redarji), je poudarek na profesionalnosti dela tovrstnih subjektov toliko bolj pomemben za izboljšanje zaznav javnosti (Meško et al., 2020).

Ker zadovoljstvo prebivalcev z varnostjo in subjekti zagotavljanja varnosti predstavlja pomemben dejavnik za kakovostno življenje v lokalnih skupnostih, je treba spremljati trende na področju tovrstnih zaznav in ocenjevati stališča prebivalcev. Da bi ugotovili, kako prebivalci iz različnih okolij zaznavajo varnost in delo varnostnih organizacij, smo izvedli raziskavo, ki je predstavljena v nadaljevanju. Zanimalo nas je, kako so prebivalci iz različno urbaniziranih skupnosti zadovoljni z izvajanjem varnostnih storitev in kakšen je njihov občutek varnosti ter ali obstajajo razlike v tovrstnih zaznavah med prebivalci iz ruralnih in urbanih skupnosti.

2 Metoda in vzorec

Za potrebe raziskave smo razvili vprašalnik, ki je v vsebinskem delu vključeval: 1) šest trditev, vezanih na zadovoljstvo z delom policije, občinskih redarstev, zasebnovarnostnih služb ter občinske uprave pri zagotavljanju varnosti v bivalnem okolju anketirancev (Cronbach α tega dela vprašalnika je bil 0,818), in 2) dve trditvi, vezani na občutek varnosti v lokalni skupnosti (Cronbach α tega dela vprašalnika je bil 0,847).

V raziskavo je bilo vključenih 1.062 prebivalcev Slovenije (45,1 % moških, 54,9 % žensk), največ jih je imelo srednješolsko izobrazbo (49,7 %), 46 % jih je imelo katero od podiplomskih stopenj izobrazbe, dobre 4 % pa je imelo osnovnošolsko izobrazbo. Anketiranci so bili stari med 17 in 84 let (povprečna starost [M] je bila 40,7 let, standardni odklon [S. O.] – 14, 2), 13,7 % jih je bilo dijakov, 72,5 % zaposlenih oziroma samozaposlenih, 4,9 % jih ni bilo zaposlenih, 8,9 % anketirancev pa je bilo upokojevcev. 26,6 % anketirancev je prebivalo v hiši na samem ali v manjši vasi, oddaljeni od pošte, šole oziroma trgovine, 25,2 % anketirancev je živelo v strnjemem vaškem naselju s šolo, pošto oziroma trgovino, 23,8 % anketirancev je živelo v primestnem naselju ali manjšem mestu, 24,4 % pa je živelo v večjem mestu oziroma mestni občini. Anketiranci so živeli na celotnem ozemlju Republike Slovenije. Raziskavo smo izvedli v letu 2018, in sicer tako, da smo jo delno izvedli kot terensko raziskavo z usposobljenimi anketarji¹ (n = 744), delno pa smo jo izvedli kot spletno raziskavo (n = 318). Sodelovanje v raziskavi je bilo prostovoljno in anonimno.

¹ Pri zbiranju podatkov so sodelovali študenti Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru: Monika Hvalič, Mateja Krpič, Tamara Lubec, Mirjana Markovič, Katrin Sirk, Pia Demšar Šmajd, Miha Žnidarec. Za pomoč se jim zahvaljujemo.

3 Rezultati

V tabeli 1 so predstavljeni rezultati opisne statistike glede trditev o zadovoljstvu z zagotavljanjem varnosti in z občutkom varnosti v bivalnem okolju anketiranih. Najprej smo izvedli faktorsko analizo (metoda Principal Axis Factoring s poševnokotno rotacijo Direct Oblimin), s katero se je skupaj osem analiziranih trditev razvrstilo v dva vsebinsko konsistentna faktorja (61,5 % pojasnjene variance). Prvi faktor smo poimenovali »Institucionalno zagotavljanje varnosti«, ker opisuje zadovoljstvo anketiranih z institucijami, ki v lokalnem okolju zagotavljajo varnost (policija, redarstvo, zasebno varovanje, občina), drug faktor pa smo poimenovali »Občutek varnosti«, kamor sta se uvrstili trditvi o občutku varnosti v lastnem domu in v kraju bivanja.

Tabela 1: Rezultati opisne statistike in faktorske analize

	M	S. O.	Se strinjam (4 + 5) v %	Faktorska utež	Faktor KMO = 0,734
V soseski, kjer živim, je policija dovolj prisotna.	3,04	1,18	33,9	0,528	Institucionalno zagotavljanje varnosti M = 2,95 S. O. = 0,79
Z učinkovitostjo policije sem zadovoljen.	3,21	1,08	39,2	0,754	
Zaupam v delo policije.	3,40	1,06	49,8	0,647	
Zadovoljen sem z delom občinskih redarjev.	2,56	1,12	29,3	0,705	
Občina naredi veliko za zagotavljanje varnosti in reda v moji bivalni soseski.	2,64	1,09	20,3	0,704	
Zadovoljen sem z delom zasebnih varnostnih služb.	2,82	1,03	22,3	0,593	
V svojem domu se počutim varno.	4,56	0,67	93,8	0,864	Občutek varnosti M = 4,48 S. O. = 0,67
V svoji soseski se počutim varno.	4,41	0,76	87,9	0,850	

Vir: lastni.

Kot je razvidno iz rezultatov, polovica anketirancev zaupa v delo policije, dobra tretjina anketirancev pa je tudi zadovoljna z učinkovitostjo policije in njeno prisotnostjo v kraju bivanja. Vidimo lahko, da so anketiranci med vsemi institucijami najbolj zadovoljni z državno policijo, manj pa z institucijami lokalne samouprave, ki zagotavljajo varnost prebivalcev (občina in občinska redarstva). V povprečju so anketiranci z institucionalnim zagotavljanjem njihove varnosti zadovoljni s povprečno oceno dobro – 3. Ob tem pa lahko ugotovimo, da se anketiranci počutijo zelo varne tako v svojem domu (94 %) kot v kraju svojega bivanja (88 %). Zato je povprečna vrednost občutka varnosti naših anketirancev tudi zelo visoka – 4,5.

V nadaljevanju nas je zanimalo, ali stopnja urbanizacije kraja bivanja anketirancev vpliva na njihovo oceno o zadovoljstvu z zagotavljanjem varnosti in oceni občutka varnosti. Anketirance smo glede kraja bivanja porazdelili v tri skupine. Zadovoljstvo z institucionalnim zagotavljanjem varnosti tistih, ki živijo v najmanj urbaniziranem okolju (hiša na samem, zaselek ali manjša vas), je bilo nižje ($M = 2,80$; $S. O. = 0,84$), kot pri tistih, ki so živeli v strnjenih vaških oziroma trških naseljih ($M = 3,02$; $S. O. = 0,73$) ali v mestih ($M = 2,98$; $S. O. = 0,79$). Da bi ugotovili, ali so te razlike tudi statistično značilne, smo opravili analizo variance (ANOVA) in ugotovili, da so ocene zadovoljstva z institucionaliziranim načinom zagotavljanja varnosti statistično nižje v ruralnem okolju (hiša na samem, nestrnjeno vaško okolje), medtem ko med strnjenimi trškimi naselji in mesti nismo ugotovili statistično značilnih razlik ($F = 6,01$; $p = 0,003$). Med anketiranimi, ki živijo v hišah, in tistimi, ki prebivajo v večstanovanjskih stavbah, glede zadovoljstva z zagotavljanjem varnosti nismo ugotovili statistično značilnih razlik ($t = -1,56$; $p = 0,119$). Podrobnejša analiza, ki je vključevala primerjavo zaznav po posameznih trditvah, je pokazala, da so prebivalci ruralnih območij manj zadovoljni s prisotnostjo policije v njihovem okolju kot prebivalci urbanih območij ($F = 7,05$; $p = 0,001$), prav tako so prebivalci razpršenih naselij manj zadovoljni z učinkovitostjo policije ($F = 5,12$; $p = 0,013$). Kljub vsemu pa je stopnja zaupanja v policijo na enaki ravni ne glede na območje bivanja. Z delom občine so najbolj zadovoljni v strnjenih vaških in trških naseljih, najmanj pa v razpršenih območjih, podobno ugotavljamo tudi pri oceni zadovoljstva z zasebnovarnostnimi storitvami. Razlik pri subjektivnem občutku varnosti nismo ugotovili – ta je ne glede na okolje bivanja povsod visok. Se pa od prebivalcev večstanovanjskih stavb ($M = 4,42$) bolj varno počutijo tisti, ki živijo v individualnih oz. samostojnih hišah ($M = 4,51$; $t = 2,24$; $p = 0,025$).

4 Zaključek

V raziskavi smo ugotovili, da je občutek varnosti prebivalcev ne glede na okolje bivanja izjemno visok, prebivalci pa so med vsemi institucijami najbolj zadovoljni z delom policije. Smo pa ugotovili, da so prebivalci ruralnih okolij manj zadovoljni z institucionalnim zagotavljanjem varnosti kot tisti, ki živijo v bolj urbanih okoljih ali mestih. Pri tem rezultati nakazujejo, da so z varnostnimi storitvami najbolj zadovoljni tisti, ki živijo v okolju, ki smo ga opisali kot strnjeno vaško naselje (vas, kraj, trg) s šolo, pošto in trgovino. Temu sledijo močno urbanizirani kraji (mesta), najmanj pa so z različnimi institucijami za zagotavljanje varnosti zadovoljni prebivalci hiš na samem, v zaselkih ali manjših vaseh, oddaljenih od infrastrukture, značilne za urbana okolja. Kljub visoki zaznavi varnosti rezultati tako nakazujejo na okolja in skupine prebivalcev, kjer je v prihodnje potreben večji poudarek na krepitvi zadovoljstva, zaupanja in medsebojnih odnosov pri delu različnih subjektov zagotavljanja varnosti. Ugotovitve te študije so uporabne tako za policiste pri izvajanju dejavnosti v okviru policijskega dela v skupnosti kot za načrtovanje varnostnih dejavnosti županov in občinskih uprav.

Literatura

- Hinds, L. in Murphy, K. (2007). Public satisfaction with police: Using procedural justice to improve police legitimacy. *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 40(1), 27–42. doi:/10.1375/acri.40.1.27
- Jackson, J. in Sunshine, J. (2007). Public confidence in policing: a neo-Durkheimian perspective. *British Journal of Criminology*, 47(2), 214–233. doi:10.1093/bjc/azl031
- Jackson, J., Bradford, B., Hohl, K. in Farral, S. (2009). Does the fear of crime erode public confidence in policing? *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 3(1), 100–111. doi:10.1093/police/pan079
- Lobnikar, B., Modic, M. in Sodlar, A. (2019). Policijska dejavnost v Sloveniji – analiza razvoja dejavnosti in njenega raziskovanja. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(2), 162–175.
- Lobnikar, B. in Prislán, K. (2018). Ocena uspešnosti policijskega dela v Sloveniji – primerjava percepcije prebivalcev v letih 2011 in 2017. V G. Meško, A. Sodlar in B. Lobnikar (ur.), 4. *Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Sklepne ugotovitve raziskovanja (2015–2018): Konferenčni zbornik* (str. 105–140). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Mawby, R. I. (2004). Myth and reality in rural policing: Perceptions of the police in a rural county of England. *Policing: An International Journal*, 27(3), 431–446. doi:10.1108/13639510410553158
- Mawby, R. I. in Yarwood, R. (ur.). (2016). *Rural policing and policing the rural: A constable countryside?* Oxfordshire, New York: Routledge.
- Mazerolle, L., Bennett, S., Davis, J., Sargeant, E. in Manning, M. (2013). Legitimacy in policing: A systematic review. *Campbell: Systematic Reviews*, 9(1), i–147. doi:10.4073/csr.2013.1
- Meško, G. in Pirnat, U. (2017). Kriminaliteta in zaznavanje varnosti v urbanih soseskah. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), 3. *Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji: Konferenčni zbornik* (str. 35–43). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

- Meško, G., Dvojmoč, M., Lobnikar, B., Modic, M., Prislan, K., Sotlar, A. in Tominc, B. (2020). *Policija in drugi deležniki zagotavljanja varnosti – vidiki pluralne policijske dejavnosti v lokalnih skupnostih. Ciljni raziskovalni projekt: Raziskovalno poročilo*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G., Pirnat, U., Erčulj, V. in Hacin, R. (2019). Analiza kakovosti odnosov med policisti in prebivalci v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(2), 176–195.
- Prislan, K. in Lobnikar, B. (2017). Zagotavljanje varnosti lokalnih skupnosti v prihodnje: Percepcije različnih deležnikov v Sloveniji. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *3. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji: Konferenčni zbornik* (str. 131–142). Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Prislan, K. in Lobnikar, B. (2019). Modern trends in policing: Public perceptions of the preferred policing models in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(5), 483–500.
- Rosenbaum, D., Schuck, A. M., Costello, S. K., Hawkins, D. F. in Ring, M. K. (2005). Attitudes toward the police: The effects of direct and vicarious experience. *Police Quarterly*, 8(3), 343–365. doi:0.1177/1098611104271085
- Stanko, E. A. in Bradford, B. (2009). Beyond measuring ‘how good a job’ police are doing: The MPS model of confidence in policing. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 3(1), 322–330. doi:10.1093/police/pap047
- Sunshine, J. in Tyler, T. (2003). The role of procedural justice and legitimacy in shaping public support for policing. *Law and Society Review*, 37(3), 513–547. doi:0.1111/1540-5893.3703002
- Tankebe, J. (2013). Viewing things differently: The dimensions of public perceptions of police legitimacy. *Criminology*, 51(1), 103–135. doi:10.1111/j.1745-9125.2012.00291.x
- Tyler, T. R. in Huo, Y. (2002). *Trust in the law*. New York: Russell Sage Foundation.

